

Харківська асоціація політологів
Національна юридична академія України імені
Ярослава Мудрого
Кафедра соціології та політології

код екземпляра

276610

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ

**Збірник наукових статей
(за матеріалами XVII Харківських
політологічних читань)**

Харків
2005

Редакційна колегія:

М. І. Панов, доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України відповідальний редактор;
Л. М. Герасіна, доктор соціологічних наук, професор;
А. П. Гетьман, доктор юридичних наук, професор, членкор. Академії правових наук України;
О. Г. Данілі'ян, доктор філософських наук, професор;
Н. П. Осипова, доктор філософських наук, професор;
Ю. М. Тодика, доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України;
О. В. Волянська, кандидат соціологічних наук, асистент;
В. Я. Зимогляд, кандидат філософських наук, доцент;
І. В. Підкуркова, кандидат соціологічних наук, асистент;
О. М. Сахань, кандидат соціологічних наук, доцент – вчений секретар читань;
О. В. Ставицька, кандидат філософських наук, доцент

Упорядники: *О. М. Сахань*.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ: Збірник наукових статей (за матеріалами XVII Харківських політологічних читань). – Харків: “Право”, 2005. – 136 с.

До збірника статей увійшли матеріали, присвячені політологічному, правовому, соціологічному, філософському, конфліктологічному та психологічному аспектам формування і розвитку електоральної культури громадян.

Рекомендовано для викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів, науковців - політологів, соціологів, конфліктологів, юристів.

який дозволяє спрямовано формувати громадську та особисту думку: вести діалог, зумовивши його «сценарій», здійснювати прямий політичний контакт (без небажаних посередників) з акцентованими політичними фігурами. Поряд із замовленою, оплачуваною інформацією, не менш важливою є т.зв. «вільна інформація», створювана журналістами, які спеціалізуються на політичних проблемах: це насамперед, динаміка боротьби, методи суперництва, помилки й ляпсуси кандидатів т. і. Зневажання законами політико-інформаційної кон'юнктури може обернутися прямо проти кандидатів, але й можливо що інформаційну продукцію направити і на свою користь, якщо грамотно врахувати закони політичної комунікації.

У результаті політичної комунікації, що забезпечують ЗМІ, відбувається усвідомлення, розумова конвертація в політичні категорії та певна інтерпретація виборцями даної інформації. Значною мірою це залежить від «кумирів» громадської думки: популярних журналістів, впливових державних і суспільних діячів, економічних магнатів («олігархів»), відомих вчених, інколи навіть, проповідників тощо. У силу їх соціального статусу, престижу й політичного авторитету вони одержують «легітимну прерогативу» власного тлумачення тих чи інших політичних подій, процесів, і ця авторська інтерпретація, як правило, трансформується в одну з версій, визнаних груповою чи особистою політичною свідомістю.

Безумовно, усвідомлюючи широкі маніпуляційні можливості ЗМІ, еліта влади намагається контролювати їх у будь-який спосіб, зокрема і в легальний, завдяки положенням виборчого законодавства. Подібні ж прагнення характерні для політичних контр-еліт. Але, якщо влада найчастіше використовує певні засоби інформаційної монополії (напр., за допомогою офіційної преси, ТВ і радіоканалів, контролю за текстами), то опозиційні політичні групи, навпроти, природно зацікавлені у диверсифікації ЗМІ та плюралізації потоків інформації.

Гетьман А.П.

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Вільні відкриті вибори вищих посадових осіб і органів влади є одним із базових елементів будь-якої демократії. В Україні поступово

накопичується досвід проведення різноманітних виборчих компаній, удосконалюється виборче законодавство, розробляються методи і процедури організації і проведення виборів. Все частіше міжнародні спостерігачі з'являються на виборчих дільницях. Але навіть саме досконале законодавство і всеосяжний контроль за процедурою голосування не гарантує, що результат проведених виборів адекватно відобразить волю і думки виборців. І причин цьому декілька. Законодавчий нігілізм, що насаджувався у свідомості людей протягом семи десятиків років, переконання в тім, що проста людина безсила перед державною машиною, приводить до того, що люди в процедурі виборів не бачать механізму впливу на своє життя, не завжди здатні розібратися в політичних обіцянках кандидатів і раціонально обґрунтувати особистий вибір, а тому часто голосують по підказці або взагалі ігнорують вибори. Велика частина виборців не здатна і не хоче брати на себе відповідальність за результат виборів, вважаючи, що при будь-якому політичному розкладі вони все одно програють.

Вищенаведене свідчить про достатньо низький рівень електоральної культури українців, яку можна розглядати як інтегральну характеристику певної форми функціонування суспільства, його окремих спільнот, а також життя окремих індивідів. Вона постає як складна динамічна єдність таких показників, як: знання та розуміння виборчих норм і процедур, повноважень та діяльності організаторів виборів та інших учасників виборчого процесу; інтерес та ставлення до виборів, виборчих прав та можливостей учасників виборчого процесу; оцінки виборчого законодавства та практики його застосування; зразки та норми поведінки виборців. Саме електоральна культура визначає ступінь демократичності виборів, сприяє легітимації політико-правових інститутів та рішень, які вони приймають, через наявність в ній глибоко засвоєних громадянами норм виборчого права, що увійшли в їх базові цінності.

Щоб електоральна культура набула саме таких ознак, необхідно, як мінімум, вживати заходів щодо масштабного та активного правового інформування населення. Правова інформація виступає не єдиною, але необхідною умовою профілактики правового нігілізму у різних груп населення і в першу чергу у молоді. Те, у якій спосіб відбувається розповсюдження правової інформації, повинно мати за мету формування розвинутого інформаційно-правового простору, який би забезпечував відкритість та доступність правових знань для всіх груп населення. Тільки за цих умов можливе повноцінне засвоєння громадянами країни демократичних норм виборчого права, їх

ознайомлення з функціями та діяльністю основних учасників та організаторів виборчого процесу. Тільки поінформовані у правовому сенсі громадяни можуть адекватно оцінити закони про вибори та їх реалізацію на практиці, діючи виборчу систему, надати власних пропозицій щодо удосконалення виборчого законодавства, скласти думку про діяльність виборчих комісій, визначитись з мотивацією своєї участі у голосуванні тощо.

Правова поінформованість громадян дозволить не тільки формувати справді демократичну електоральну культури, а і запобігати маніпуляціям громадською думкою.

Гетьман І.В.

ПРАВОВЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ У ХОДІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Відповідно до чинного виборчого законодавства України електоральний процес представляє собою процедуру проведення виборів Президента, народних депутатів, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. У цей час між суб'єктами виборчого процесу (представниками партій, блоків, рухів, виборцями, кандидатами у депутати та на посади Президента, сільського, селищного, міського голови) розгортається боротьба за владу, представництво у державних органах, розподіл повноважень, захист законних прав та інтересів. Така ситуація протиставлення різних інтересів дуже часто загрожує своїм загостренням і розриванням комунікативних зв'язків учасників, що приводить до електоральних конфліктів.

Електоральний конфлікт входить до складу соціального конфлікту і представляє собою протиставлення суб'єктів виборчого процесу, які мають несумісні та протилежні інтереси, з метою змінити параметри соціальної комунікації або зберегти їх існуюче становище (статус-кво). Згідно з цим закономірно постає питання про можливість безконфліктної взаємодії у ході електорального процесу. У такій ситуації суб'єктам виборчого процесу слід намагатися досягти порозуміння за допомогою примирних процедур, які регламентовані правом, шляхом переговорів, а тому, слід підкреслити необхідність правового спілкування, як взаємодії суб'єктів виборчого процесу, наділених кореспондуючими правами та обов'язками, в рамках чинного